

PRZYGÓRZE

Najstarsze zabudowania Przygórza koncentrowały się wzdłuż Piekelnicy, strumienia wypływającego spod Przełęczy Woliborskiej i Czarnej Góry. Centralna część wsi ma charakter osiedla przemysłowego, skupionego wokół dawnej kopalni i huty, a od lat 70-tych XX w. wokół Zakładu Produkcji Automatyki Sieciowej S.A. Typowo wiejska zabudowa dominuje w zachodniej części Przygórza, przy drodze do Drogosławia. Do 1945 r. Przygórze nie było samodzielną wsią tylko kolonią Woliborza.

Nazwa powstałej w XVI w. kolonii, przed laty wzbudzała ostre dyskusje związane z podobieństwem niemieckiej nazwy Köpprich do nazwiska wielkiego astronoma Mikołaja Kopernika. Za sprawą niemieckich badaczy regionalnych pojawiły się poglądy, że rodzina astronoma wywodzi się z osady nad Piekelnicą. Ostatecznie jednak przeważało zdanie, że wywodzą się oni z miejscowości Koperniki koło Nysy, a nazwa wsi pochodzi od złóż miedzi zalegających w okolicy. Polska nazwa powstała bez związku z nazwą niemiecką.

Przygórze należy do wyjątkowych miejsc, z uwagi na znaleziska z czasów neolitów i średniowiecza. Dwa fragmenty naczyń glinianych oraz metalowe kółko mogą wskazywać na istniejący tu średniowieczny zamek Quingenburg, który stał na wzgórzu Garnarcz.

Właściciel osady założył tutaj hutę. Działała tu również gospoda, w której ważono piwo. Impulsem dla rozwoju osady było powstanie stawów rybnych. Na tym terenie kryło się wiele kopalnych bogactw, szczególnie na górze Lirnik. Obok miedzi eksploatowano tu też inne metale. Pierwsi Polacy pojawili się w Przygórzu jako pracownicy przymusowi.

Po wojnie przybyli polscy osadnicy z kresów wschodnich i Polski centralnej, a także rodziny polskie z Francji, Belgii i Niemiec, jak również górale z Podhala. Przygórze stało się głównie osadą górniczą. Powstało tutaj przedszkole, biblioteka, izba chorych, spółdzielnia produkcyjna, funkcjonowało Koło Gospodyń Wiejskich. Aktywnie działał LZS „Zieloni” z sekcjami piłki nożnej, tenisa stołowego i podnoszenia ciężarów.

Dziś na terenie wsi działa przedszkole, filia biblioteczna i koło gospodyń. Mieszkańcy do dyspozycji mają także salę wiejską, w której odbywają się imprezy okolicznościowe.

Dawna kopalnia Rudolf

Kopalnia powstała w 1793 r., utworzona przez barona Franza Antona von Hemma oraz Hemmsteina z Woliborza. W XIX wieku stanowiła ona największą kopalnię w rejonie noworudzkim. Przed wojną kopalnia nosiła nazwę „Rudolf”, a po 1945 r. „Bolesław” z polami „Fortuna” i „Zofia”. Pokłady węgla były niskie, ale węgiel był najwyższej jakości. W 1948 r. kopalnię włączono do kopalni Nowa Ruda. W 1971 r. szyb przeznaczono do likwidacji. Z obiektów kopalnianych zachowały się budynki naziemne z cegły: budynek szybu z 1879 r., budynek maszyny wyciągowej z 1870 r., budynki administracji kopalnianej z lat 1910-20 - obecnie budynki mieszkalne nr 211 i 212. W zabudowaniach kopalnianych obecnie mieści się część Zakładu Produkcji Automatyki Sieciowej S.A. O kopalnianej przeszłości świadczą okoliczne hałdy.

Huta Barbara

Huta żelaza "Barbara-hütte" powstała ok. 1850 r. W latach 1855-60 dysponowała dwoma wielkimi piecami i odlewnią. W 1864 r. ubogie złoża rudy żelaza zmusiły do przekształcenia jej w zakład budowy maszyn przemysłu tekstylnego, a po I wojnie światowej zakład przekształcono w zakład metalurgiczny, obsługujący miejscową kopalnię. Po II wojnie światowej produkowano tam podwozia do wagonów towarowych. W 1969 r. dawna Huta Barbara została przejęta przez Fabrykę Wagonów ze Świdnicy. Niestety odległość od macierzystego zakładu oraz nierentowność spowodowały likwidację zakładu.

11 lutego 1973 r. w obiektach pozostawionych przez kopalnię i odlewnię utworzono filię Zakładu Doświadczalnego Instytutu Automatyki Systemów Energetycznych (IASE). Obecnie w zabytkowych budynkach po Hucie Barbara znajduje się tzw. dolny Zakład Produkcji Automatyki Sieciowej S.A., który jest przekształceniem pierwotnej nazwy IASE.

Pomnik Górnika

Wyrzeźbiony przez miejscowego artystę z Nowej Rudy. W 1966 r. pomnik górnika, postawiony przy sali wiejskiej, dla uczczenia 1000-lecia Państwa Polskiego. W 2011 r., w czasie obchodów Bożego Ciała na pomniku umieszczono tablicę pamiątkową poświęconą górnikom Kopalni Węgla Kamiennego Nowa Ruda szybu Bolesław.

Stok narciarski

Stok działa pod nazwą Przygórze-Ski, od sezonu zimowego 2014/2015. Obok ośrodka przechodzi czarny szlak górniczy.

Źródło:

[Wśród malowniczych wzgórz nad Włodzicą. Zarys dziejów miejscowości gminy Nowa Ruda, Wydawnictwo Maria, Nowa Ruda 2007, ISBN 978-83-60478-20-2](#)

[Polsko-czeski fotoalbum. Kraina Pana Boga zatrzymana w obrazie. Podróż szlakiem Małej Architektury Sakralnej po Gminie Nowa Ruda i Hronovie.](#)

[30 lat współpracy polsko-czeskiej. Album promocyjny partnerów](#)

